

Ymam ependi

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Ymam ependi YMAM EPENDI

Aýatlarda wagt aratapawudyna göz ýumup bolmaýar.

Makasydy-Kuran – aýatyň näme maksat bilen aýdylandygyny göz öňüne tutup, sözüň özüne däl-de, maksadyna garap many çykarmaklyga aýdylýar...

Aýatyň üç etapy bar:

– «Wahyý öz inen döwründe näme diýmek isledi» soragyna – «ihýa»;

– «Wahyý şugunki gün näme diýdi» soragynyň soralan döwrüne – «ibda»;

– «Wahyý» şu gün gelen bolsa näme diýerdi» soragyna jogap gözlemäge «inşa» («bina») diýilýär.

Soragy şuňa getireýin:

«Aýasofýa» metjidinde hapyzlygy tamamlan 136 okuwça Prezident Erdoganyň gatnaşmagynda «diplom» gowşuryldy.

Çärede nepagadaky ymam Mustapa Demirkanyň sözleri howpurgama döretdi:

– Şunuň ýaly ybadathanalar ybadathana bolup galsyn diýip gurlup, sowgat edilipdir. Şeýle bir wagt geldi welin, bir asyr ýaly wagtyň içi de azan we namaz şu taýda gadagan edildi we muzeýe öwrüldi – diýip, yzyndan «Bakara» süresiniň 114-nji aýatyny okady we sözüne şeýle dowam etdi: – Hawa, olardan has zalym, has kapyr kim bolup biler... Ýa Rebbi, ol aňýýeti bu ymmata baş etme...

Nepagadaky ymamyň döwletiň birinji belgili adamy Erdoganyň gözüniň içine seredip Aýasofýany muzeýe öwren Atatürke nälet okamagy hiç bir ýagdaýda ylalaşyp boljak zat däl.

Ah, gynansak-da, bu ýurduň musulmanlaryna yslamy kimler öwredýär?..

• **MEDENI AÝATLAR**

Kuranyň 23 ýyllap inendigine ynanylýar.

Anyk belli bolmasa-da wahynyň 13 ýyly Mekgede, 10 ýyly Medinede inipdir. Mekgede inen aýatlara «Mekgi», Medinede inenlere bolsa «Medeni» diýilýär.

Aýatlaryň wakalaryň yzygiderliligine görä inendigi sebäpli nuzul-inme döwrüni bilmek hökmanydyr...

«Bakara» Hezreti Muhammediň (s.a.w) hijretinden soň Medinede inmäge başlan birinji süre. Ol Kuranyň iň uzyn süresi bolup, 286 aýatdan ybarat...

Gysyşlar we zulumlar sebäpli edilen hijretiň yzyndan Medinä gelen Hezreti Muhammede (s.a.w) inen wahyýlaryň inme sebäbi jihada agram berilýärdi!

Hezreti Muhammediň (s.a.w) kiçijik yslam-şäher döwletini guran Medinesi şol bir wagtyň özünde uruş hereketleriniň dolandyrylýan merkezi bolup durýardy. Jihada degişli hökümler beýan edilen süreleriň hemmesi «Medenidir»:

«Bakara süresiniň inen döwründe – Bedir söweşi (624), Uhut döweşi (625), Hendek söweşi (627), Haýbar ýeňşi (629), Mute söweşi (629), Mekge ýeňşi (630), Huneýn söweşi (630), Taif ýörişi (630), Tebuk ýörişi (631) bolup geçdi...

Şol döwür Hezreti Muhammediň (s.a.w) hristianlar bilen jöhitleri şirkden saplamaga we butparazlyga garşy göreşendigini bilýäris...

Şu döwürde-şu şertlerde «Bakara» süresiniň 114-nji aýatynyň iniş maksadynyň nämedigini bilmän bolarmy? Mesele şu:

• WAHYÝNYŇ SEBÄBI

«Bakara» süresiniň 114-nji aýatynyň türk diline geçirilen birnäçe düşündirişli terjimesi bar.

Din işleri ministrliginiň özem terjimäni iki gezek çalşyrdy. Soňky terjime şeýle:

«Allanyň mesjitlerinde Onuň adynyň tutulmagyny gadagan eden we olaryň ýykylmagy üçin jan edenden has zalym kim bar. Bular ýalylyklar ol ýerler (eger girseler) diňe gorka-gorka girmelidirler. Bular üçin dünýäde masgaraçylyk, ahyretde-de uly azap bardyr.»

«Bakara» süresiniň 114-nji aýatynyň inişi boýunça dürli düşündirişler bar:

– Tabarynyň düşündirişine görä... Keldany hristianlaryň Ierusalimdäki Beýti-Makdisi («Mesjidi-Aksa») haraplamagy... (Kyblanyň ugrunyň üýtgemegem «Bakaranyň» aýatydyr. Özem «Bakaranyň» 115-nji süresi şeýle diýýär: «Gündogaram Allaňky, günbataram. Nirä öwrülseňiz, Allanyň zaty şol ýerdedir.»)

– Reşit Ryzanyň düşündirişine görä... medineli musulmanoqe bilen mekgeli butparazlaryň arasynda 628-nji ýylda geçirilen «Hudeýbiýa» şertnamasynyň şertlerine garamazdan butlarazlaryň «Mesjidi-Harama» Hezreti Muhammediň (s.a.w) we onuň ýanyndaky musulmanlaryň girmegine päsgelçilik döretmegi...

– Razynyň düşündirişine görä... Hijretiň yzysüre Hezreti Muhammet (s.a.w) Medinedäki käbir jöhüt taýpalary bilen dostluk şertnamasyny baglaşandygyna garamazdan, jöhütleriň Käbede namaz okalmagyna içi ýanyp, müşrikleri Kábäni haraplamaga küşgürmegi, özleriniňem Medinedäki «Mesjidi-Nebewä» zeled ýetirmäge çytraşmaklary...

Inme sebäbi näme bolanda-da...

Musulman dällere garşy 1400 ýyl owal inen aýaty şu gün ýoýup Atatürke ýöňkäp aýtmak nepagadaky ymamyň we onuň töweregindäkileriň içindäki kinäniň henizem sowap gidibermeýändigini görkezýär.

Erdogan «Taksim» metjidiniň açylyşynda Nazym Hikmetiň goşgusyny okap durka, «Aýasofýada» onuň öňüne geçip Atatürke nälet okamak – pitne çykarmakdyr!

Eýho...

Düýnüň özi Ysraýylyň esgeri musulmanlary «Mesjidi-Aksanyň» gapysyndan salmady, iň bolmanda şony ýazgarmak üçin «Bakara» süresiniň 114-nji aýatyny okasaň bolmaýadymy, ymam endi!

Kine – kalp gözünü kör eder...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 01.06.2021 ý. Publisistika